

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

2024/3-SON
ILLOVA TO'PLAM

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

I.O.Raxmonova	
Ingliz tilidagi "Food"/"Oziq-ovqat" konseptining milliy xususiyatlari.....	1101
Sh.G.Akbarova	
A comparative analysis of the original and the translations of the essay "The stranger" (L'étranger) by Alber Camus.....	1107
Sh.G.Akbarova	
Alber Kamyu asarlari tarjimasiga mazmun va mohiyat ta'siri	1111
Sh.G.Akbarova	
O некоторых тайнах Французских артиклей	1115
D.A.Ganieva, G.S.Mirzayeva	
Realiyalarning madaniy konnotativ xususiyatlari.....	1118
G.S.Mirzayeva	
Lingvokulturemalar tarjimasida translitratsiya usuli	1122
N.K.Abbasova	
Formation of foreign-language communicative competences in language learners using english proverbs and sayings.....	1125
A.A.Qayumov, A.B.Kosimova	
Jahon adabiyotida drabbllarning o'rganilishi	1130
D.I.Mirzayeva	
O'xshatish uslubiy kategoriyasining semantik-stilistik xususiyatlari.....	1134
D.A.G'aniyeva, S.Yaxyoyeva	
Abbreviatsiya so'z yasashning samarador usuli sifatida	1137
Sh.B.Dushatova	
Unveiling implicit meaning: exploring the subtext of euphemisms	1140
Sh.B.Dushatova, X.J.Xoliqova	
The psychology of euphemisms: why do we use them?.....	1144
Z.M.Xalilova	
Kognitiv tilshunoslik zamonaviy tilshunoslikning yangi yo'nalishi sifatida	1148
A.S.Toshmatov	
Beyond grammar: building confidence and clarity in student writing (higher education)	1153
N.X.Qurbanov	
The positive effects of video games in teaching english to beginner-level learners	1160
D.E.Normatova	
Sharq ilk uyg'onish davri va uning ilmiy-falsafiy mohiyati	1166
D.R.Axmadaliev	
Talabalarning ingliz tilida nutqi kompetensiyasini o'yin texnologiyalari asosida rivojlantirish metodikasi.....	1171
N.Sh.Abdullayeva	
Talabalarning xonijiy tilda kasbiy muloqotini o'rgatish jarayonida clil texnologiyalarining integratsiyasi	1177
S.A.Aliyeva	
Geortonimlar bilan bog'liq perifrazalar tadqiqi	1182
S.A.Aliyeva	
Turli tizimli tillarda geortonimik indikatorlarning leksik-semantik xususiyatlari	1185
M.A.Axundjanova	
A cooperative small group methodology in teaching english for esp students	1189
R.M.Shukurov, F.B.Abduraximova	
Turli tizimli tillarda so'z yasalishining umumiy va farqli jihatlari	1193
F.B.Abduraximova	
O'zbek tilida mubolag'a va uning darajalanishi	1203
Sh.F.Latipov	
Unveiling the significance of linguistic lacuna in foreign language teaching	1208
L.T.Galimullina	
Semantic peculiarities of english phraseological synonyms with the component of precious stones and metals	1210

JAHON ADABIYOTIDA DRABBLLARNING O'RGANILISHI

ИССЛЕДОВАНИЕ ДРАББЛОВ В МИРОВОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

STUDY OF DRABBLES IN WORLD LITERATURE

Qayumov Abduvahob Abdurashidovich¹ ¹Farg'ona davlat universiteti, PhD, dotsentKosimova Azizaxon Botirali qizi² ²Farg'ona davlat universiteti, chet tillari kafedrasи ingliz tili o'qituvchisi.*Annotatsiya*

Ushbu maqola jahon adabiyotida, xususan, ingliz adabiyotshunosligida drabbli janrining taraqqiyot bosqichlari, ularning xususiyatlari, bugungi zamонави adabiyotshunoslikda, xususan, Ingliz adabiyotidagi tutgan o'mni haqida so'z olib boradi. Shuningdek, drabbli yangi janr bo'lishiga qaramay, ushbu sohadagi ko'plab zamонави yozuvchilar va ularning asarları tahlil qilinadi. Bundan tashqari, mashhur ingliz yozuvchilar yaratgan asarlar (hikoya, kichik hikoya, drabbillar) va ularning janr xususiyatlari, ular yaratgan drabbillardagi vogeliklar, tanlangan iboralar va albatta drabbillarning talab darjasida yaratilganligini tahlil qiladi.

Аннотация

В данной статье говорится об этапах развития жанра драббла в мировой литературе, особенно в английской литературе, их особенностях и месте в сегодняшней современной литературе, особенно в английской литературе. Также, несмотря на то, что драббл – новый жанр, анализируются многие современные писатели в этой области и их произведения. Кроме того, анализируются произведения известных английских писателей (рассказы, рассказы, драббли) и их жанровые характеристики, реалии в созданных ими драбблах, выбранные фразы и, конечно же, драбблы созданы на уровне востребованности.

Abstract

This article talks about the stages of development of the drabble genre in world literature, in particular in English literature, their features and role in today's modern literature, in particular in English literature. Also, despite the fact that drabble is a new genre, many contemporary writers in this field and their works are analyzed. In addition, the works of famous English writers (stories, stories, drabbles) and their genre characteristics, the realities in the drabbles they created, selected expressions and, of course, drabbles created by order are analyzed.

Kalit so'zlar: adabiyotshunoslik, soha, janr, kichik hikoya, drabbli, asar, yo'naliish, uslub.

Ключевые слова: литературоведение, направление, жанр, рассказ, драббл, произведение, направление, стиль.

Key words: literary studies, field, genre, short story, drabble, work, direction, style.

KIRISH

So'nggi yillar davomida dunyo adabiyotida barcha adabiy janrlar tobora rivojlanib kitobxonlar o'tasida bahs-munozaralarga sabab bo'lmoqda. Xususan, hikoya janrining taraqqiyot bosqichlari ham XX asrda tashkil topib bugungi kunda ham ommalashib borayotgan drabbli janri haqida to'xtalsak. Ma'lumki, ingliz adabiyotida hikoya janri jahon adabiyotida birinchilardan bo'lib tashkil topgan va rivojlanib kelayotgan adabiyotlardan hisoblanadi. Dunyo adabiyoti, xususan, ingliz adabiyoti ko'plab yozuvchilarning asarları orqali rivojlandi. Turli xil manbaa va ma'lumotlar ko'zdan kechirilganda Mark Tven, Jeyn Osten, Jeyms, Joys, Uilyam Bleik, Jefri Choser, Charlz Dikkens, Jorj Eliot kabi mashhur ijodkorlar ingliz adabiyotshunosligi taraqqiyotiga, keyinchalik hikoya janri rivojiga katta hissa qo'shganliklari ko'zga tashlanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

TILSHUNOSLIK

O'rta asrlarning eng buyuk ingliz yozuvchilaridan biri va ko'pincha "ingliz adabiyotining otasi" sifatida tanilgan ijodkor Jefri Choser hisoblanadi. Uning mashhur asarlaridan biri "Kenterberi ertaklari" ingliz hikoyachiligin rivojlanishiga turtki bo'ldi. Sababi, ushbu asar 24 ta hikoyadan iborat to'plam bo'lib, o'sha davrning ijtimoiy hayoti, tabaqalari hamda mashhur shaxslari tanqidiy yoritilgan. Bundan tashqari, ushbu asar ingliz tili rivojiga ham katta ta'sir ko'rsatdi. Sababi, Choser davrida yozuvchilar asosan lotin va fransuz tillarida ijod qilishgan. Lekin, Jefri Choser esa o'z asarlarini ingliz tilida yaratgan. Jefri Choser o'rta asr ingliz adabiyotining so'nggi yirik vakili bo'lib, uning ijodi ingliz adabiy tili va ingliz adabiyotining kamol topishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, uni ingliz tili va ingliz realistik adabiyotining asoschisi ham deb atashadi [1Xolbekov,2014B 7].

Keyingi ingliz yozuvchilardan biri Charlz Dikkens bo'lib, hikoya janrida shuhrat qozongan ijodkorlardan biri hisoblanadi. Uning "A Tale of Two Cities", "Great Expectations", "Oliver Twist" kabi asarlarini ingliz hikoya janrining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Dikkensning ingliz hikoyachiliga qo'shgan asosiy hissalaridan biri uning yorqin va esda qolarli qahramonlaridir. Yozuvchining ijod namunalari hisoblangan "A holiday Romance", "A message from the Sea", "Doctor Marigold", "Hunted Down", "The Lamplighter" [2 <https://www.dickens-online.info/short-stories.htm>] asarlarini qisqa hikoya janriga oid manunalardir. Dikkensning hikoyalari ijtimoiy muammolarni yoritishda va ijtimoiy islohotlarni targ'ib qilishda ham muhim rol o'ynadi. Bundan tashqari, Dikkensning hikoyalari kuchli axloqiy mavzular bilan ajralib turadi. Uning asarlarida, ko'pincha, qutqarish, rahm-shafqat, sevgi va kechirimlilik kabi masalalar o'rta tashlangan. Charlz Dikkensning ingliz hikoya janridagi roli juda katta. Uning esda qolarli personajlar yaratishi, boy tasvirlash uslubi, ijtimoiy masalalarni o'rganishi va asarlaridagi tarbiyaviy ahamiyatga ega qahramonlar – bularning barchasi ingliz adabiyotidagi eng buyuk hikoyachilardan biri sifatida uning adabiy merosiga hissa qo'shgan. "Taqnidchilarning ba'zi qarashlaridan farqli o'laroq, Ch.Dikkens g'ayrioddiy xarakterlash texnikasiga ega ijodkordir, aks holda, kitobxon-o'quvchilar uning barcha qahramonlarini allaqachon unutgan bo'lar edi" [3 Berdiyeva, 2023, B 68].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Mark Tven taxallusi bilan asarlar yaratgan yozuvchi Semuel Lengxorn Klemens Amerika adabiyotida hikoya janri toliq rivojlangan davrda ijod qilgan bo'lsa-da, [4 Messent, 2019 B 100] ushbu soha taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Mark Tvenning birinchi muvaffaqiyatlari qisqa hikoyasi 1865 yilda yaratilgan bo'lib, "The Celebrated Jumping Frog of Calavers Country" asari hisoblanadi [5 Lewis, 2015 B 90]. Yozuvchining asarları tasvir vositalaridan keng foydalanishi bilan boshqa yozuvchilarning hikoyalardan ajralib turadi. Sababi, Mark Tvenning ko'plab hikoyalarni o'qigan kitobxon hikoyaning boshidanoq unda tasvirlanayotgan atmosferani ko'z oldiga keltiradi. Jumladan, yozuvchining "Garoyib o'g'rilik" hikoyasida keltirilgan birinchi jumla, *Qishning izg'irinli tuni...* demak, voqealar qish faslida sodir bo'ladi hamda kitobxon ko'z oldida sovuq ob-havo gavdalaniadi. Shuningdek, aynan ushbu hikoyada yoritilgan harakterning naqadar bosiq inson ekanligini yozuvchi foydalangan jumlalardan sezish mumkin.

- O, janob, ketyapsizmi? Sovuq juda zabitga oldi-ku! Ko'rinishingizdan siz ham juda sovgotgan ko'rinasiz. Qani, orqamdan yuring-chi! [6 Xurshiddavron e-kutubxona]

Ushbu jumla dokondoming do'koniga tushgan o'g'riga qarab aytgan gapi bo'lib, uni o'g'rilingini payqaganiga qaramay "O, janob, ketyapsizmi?" deb kesatiq ohangida gapiradi. Albatta, bu yozuvchining hikoyalardagi qahramonlarning xususiyatini yana-da yoritib beradi. "Mark Tven nafaqat bolalar hayotini, balki yoritilgan davming oddiy odamlari hamda kundalik hayotiy dunyosini gavdalantiradi" (7 G'aniyeva, 2023 B 98).

Shuningdek, Edgar Allan Po, Ernest Hemingvay, James Joys, Frans Kafka, Ketrin Mensild va boshqa bir qator yozuvchilar ham hikoyachilik yo'naliishida ijod qilib, ushbu janr rivoji uchun katta mehnat qildilar. Shuningdek, yangi va zamонави kichik hikoya, ya'ni drabbllarning paydo bo'lishiga turtki bo'ldi. Mazmunli, rang-barang va ma'noli vogeliklarni ma'lum bir cheklangan miqdorda yozish yozuvchidan katta mahorat talab qildi hamda davrlar mobaynida hikoyalardagi hajm qisqarishi yozuvchilar orasida ommalashib, ularning hikoya yozish qobiliyatlarini yana-da rivojlantirdi.

Jumboqli asarlarini bilan kitobxonni chuqur fikrlashga undovchi, o'quvchiga to'g'ridan to'g'ri vogelikni aniq bayon etuvchi mashhur nemis yozuvchisi Frans Kafka hisoblanadi. Uning ilk hikoyalari 1905- yildan boshlab turli jurnallarda chop etila boshladi, 1905-yili "Bir kurash bayoni"

novellasida 2 ta parcha, 1908-yili asarlaridan 8 ta parcha, 1913-yili "Hukm", "O't yoquvchi" hikoyalari, 1916-yili esa "Evrilish" novellasi chop etilgan. [8 Qosimov, 2021 B19] Frans Kafka hikoyalari ingliz adabiyotida muhim iz qoldirdi va uning asarlari bugungi kunda adabiyotshunoslik sohasida muhim asarlar qatoriga kirib, o'quvchilarining tandiqliq fikrlashi va chuqur tahlil qilishiga turki bo'ldi. Sababi, yozuvchining hikoyalari o'ziga xos muhim ahamiyatga ega. Jumladan, Frans Kafkaning hikoyalari, odatda, ekzistensial muammolar, surreal muhit va absurd vaziyatlar mavjud. Frans Kafka hikoyalarida hayotiy tajribasi natijasida falsafiy yondashuvni ko'rishimiz mumkin. [9 Sidra, 2019 B 3] Murakkab yozuv uslubi sababli o'quvchilar, ko'pincha, Frans Kafka hikoyalarini tahlil qilish uchun chuqurroq tushunishga harakat qilishlari kerak. Misol tariqasida yozuvchi ijodidagi "Bir kurash bayoni" novellasi tarkibiga kiruvchi "Daraxtlar" hikoyasini olsak:

"Illo, biz qishda kesilgan daraxtlar misolimiz. Go'yo, ular qorga shunchaki sirpanib tushgan-u, yengilgina turtib yuborilsa, ular o'midan qo'zg'oladigandek. Yo'q, ulami qo'zg'atib bo'lmaydi, ular muzlab yerga mahkam yopishib qolgan. Biroq, taassufki, bu shunday tuyuladi, xolos" [10 Qosimov, 2011 B 26].

Ushbu asardan yozuvchining ijodi juda murakkab va mavhum ekanligini ko'rishimiz mumkin. Frans Kafka asarlarida oddiy so'zlardan foydalanishi, biroq, o'quvchini qayta-qayta o'qishga va chuqur mushohada qilishga majbur qilishi bilan kitobxonlar orasida mashhur bo'lsa, Edgar Allan Po nafaqat ingliz adabiyotida hikoya janrini ommalashishi, balki fantastik hamda detektiv janrlarining asoschilaridan biri hisoblanadi. Uning 1841- yilda yozgan "Morg ko'chasidagi qotillik", 1842- yilda esa "Mari Roje siri", 1843- yilda "Tilla qo'n'g'iz" hamda 1845- yilda yozgan "O'g'irlangan maktub" asarlari detektiv janrdagi asarlar namunasidir [11 https://uzpedia.uz/pedia/edgar_allan_poe]. Edgar Allan Ponning qisqa hikoyalari tarkibiga kiruvchi "The Tell-Tale Heart", "The Cask of Amontillado", "Hop-Frog", "The Facts in the Case of M. Valdemar", "William Wilson" asarlari turli-xil mavzularni yotiritib bergen bo'lib, chuqur psixologik tahlil hamda sirli muhiti bilan boshqa yozuvchilaming asarlaridan ajralib turadi.

Shuningdek, "Edgar Allan Po asarlarining asosiy xususiyati u kichik hikoyalariada "yagona xissiy effekt" ning mavjudligidir. Shuning uchun ham Po o'ziga xos tasavvur egasi sifatida tanilgan" [12 Yunhadi, 2014 B 2].

Jahon adabiyotida drabbllar ilk marotaba 1980-yillarda Britaniyada yozilishi boshlangan. XVIII asrga qadar tarkibi 100 ta so'zdan oshmagan asar yozilmagan, lekin ushbu janrning rivojlanshiga yordam bergen kichik hikoyalar yaratilishi boshlangan. Masalan, Vashington Irvingning 1819- yilda yaratgan mashhur "The Sketch of Geoffrey Crayon" to'plamiga oid bo'lgan "The legend of sleepy hollow" va "Rip Van Winkle" asarlari Amerika adabiyotidagi qisqa hikoyalarning ilk namunalaridir. [13 Margaret, 1914 B 128] Amerikalik va Yevropalik adiblar Irving ijodidan so'ng kichik hikoya janriga qiziqish bildirishdi va turli xil mavzularda ijod qilishdi. Xususan, mashhur yozuvchi Nataniel Xotorn kichik hikoyalarida odob-axloq mavzularini olib chiqdi. [14 <https://americanboard.org/Subjects/english/historical-development-of-the-short-story>]

Yuqorida aytib o'tilganidek, drabbllning eng asosiy xususiyatlaridan biri uning kutilmagan yechim bilan yakun topishi hisoblanadi. Buyuk ingliz yozuvchisi O. Genring "The gift of the magic" asari hajm jihatidan drabbllga misol bo'lmaydi, ammo asarni o'qigan kitobxon asarning o'zi kichik voqealardan tashkil topganini sezishi aniq. Bundan tashqari ushbu asarning kutilmagan yechim bilan yakunlanishi drabblla xos xususiyatlarni mavjudligini ko'rsatadi. Sababi, asarda er-xotin bir-birlariga Rojdestvo sovg'asini olishga qaror qilishadi. Ayol turmush o'rtog'ning soati uchun maxsus zanjir sotib olishi uchun uzun sochlarni kesadi, er esa ayoli uzun sochlarni tarashi uchun taroq olmoqchi bo'ladi va soatini sotadi. Ushbu asarda zid belgilari, sadoqat va mehr mavzulari mohirlik bilan yoritilgan.

XULOSA

Ingliz adabiyotida aynan drabbll janrida ijod qilgan hamda yangi soha bo'lganligi sababli bugungi kunda ham izlanishlar olib borayotgan bir qator yozuvchilarining izlanishlarda ushub janrga xos namunalarni ko'rishimiz mumkin. Jumladan, Margaret Drabble, Lidiya Devis, Margaret Atvud, Nil Gayman, R. Tolkien, K. Klark, Molly Giles va boshqa bir qator yozuvchilar mavjud.

O'rganilgan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, drabbll janrida yetarlicha o'rganilmagan masalalar mavjud. Biroq, zamонавијада adabiyotshunoslikda, xususan, o'zbek hamda jahon

TILSHUNOSLIK

adabiyotida drabbilar va ularning funksiyalari, ahamiyati hamda xususiyatlariga oid bir qator maqola va tezislar chop etilgan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. M.N. Xolbekov. Ingliz adabiyoti klassiklari. – Jizzax.: JDPI, 2014
2. <https://www.dickens-online.info/short-stories.htm>
3. Berdiyeva Sitora Utkirovna. Charlz Dikkens asarlarida inson ruhiyati tasviri ("Great expectations" (buyuk umidlar) asari misolida) "Innovation science and researchinternational scientific journal volume 1 issue3", 2023
4. Messent, Peter. Short fiction. (2019) *Mark Twain in Context*, pp. 100-108. January 2019
5. Lewis, Randy (May 14, 2015). ["The frog that jump-started Mark Twain's career"](#). *Los Angeles Times*. Retrieved November 18, 2018
6. <https://kh-davron.uz/kutubxona/jahon/mark-tven-ikki-hikoya.html>
7. Ganiyeva Orzigul Xayriddinovna. Mark tven ijodi haqida mulohazalar . "Sifatlari ta'lim –taraqqiyot poydevori" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya to'plamasi 2023-yil 20-apel
8. A.Qosimov, S.Xo'jayev. XX asr G'arb adabiyotidan amaliy mashg'ulotlar. "Akademnashr" T.: 2011 bet-19
9. Sidra Kafka's. Kafka's short stories... Polysemic analysis of the world symbols. International Bulletin of Linguistics&Literature (IBLL) Vol. 2 No.2 2019. P. 3
10. A.Qosimov, S.Xo'jayev. XX asr G'arb adabiyotidan amaliy mashg'ulotlar. "Akademnashr" T.: 2011 B. 26
11. https://uzpedia.uz/pedia/edgar_allan_poe
12. Yunhadi Wuuh. Intrinsic analysis of the short stories by edgar allan poe. Lingua, Vol. 11, No. 1, Maret 2014. P. 2. e-ISSN: 2442-238X
13. Margaret Ashmun, Modern short stories . "The Macmillan". 1914, bet-128
14. <https://americanboard.org/Subjects/english/historical-development-of-the-short-story>.